

■ จรรยาบรรณและจริยธรรมของนักวิจัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่าจรรยาบรรณไว้ว่า “ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานของแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้” และให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม”

จรรยาบรรณและจริยธรรมของนักวิจัย มีไว้เพื่อเป็นเครื่องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัย และระหว่างนักวิจัยกับสังคมส่วนรวม

จรรยาบรรณและจริยธรรมนักวิจัย มี 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ จรรยาบรรณนักวิจัยโดยทั่วไป กับจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (จรัส สุวรรณเวลา, สุชาติ ชินะจิต, สุภาพร ฌ บางช้าง, เพชรา ภูวิวัฒน์. บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยวิจัย. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2, 2534) เสนอจรรยาบรรณนักวิจัยไว้ดังนี้

1. นักวิจัยพึงมีความซื่อสัตย์ โดย
  - ไม่แอบอ้างความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตน มีการอ้างอิงทุกครั้งทีกล่าวถึงผลงานหรือความคิดของผู้อื่น
  - การขอรับทุนวิจัย ไม่ขอทุนซ้ำซ้อน แจ้งความจริง ไม่ปิดบังวัตถุประสงค์
  - ซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่ตนศึกษา ยึดมั่นในวัตถุประสงค์
2. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบ โดย
  - ทำงานได้สำเร็จตามแผน ตามกำหนดเวลา ตรงตามเป้าหมาย
  - เก็บรักษาความลับของข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย
  - คำนึงถึงผลเสียต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรม เคารพในสิทธิส่วนบุคคล
  - ไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของผู้อื่น
  - คำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มทดลอง
3. นักวิจัยพึงมีใจกว้าง
  - รับฟังความคิดเห็นและคำติชมของผู้อื่น
  - ให้ความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ โดยสุจริตและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
4. นักวิจัยพึงมีความยุติธรรม

- ในการแบ่งค่าใช้จ่าย
- ในการแบ่งค่าตอบแทน
- ในการให้เครดิตต่อหน่วยงานหรือผู้ร่วมงาน

5. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อการเผยแพร่ผลงานของตน

- คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม

ส่วนเกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตีพิมพ์ไว้ในหนังสือดังกล่าว มีข้อความดังนี้

ข้อ 1 การวิจัยในมนุษย์ของคณาจารย์และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ว่าจะกระทำโดยเงินงบประมาณแผ่นดินก็ดี เงินอุดหนุนการวิจัยทุกประเภทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ดี หรือได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งทุนภายนอกแต่ได้กระทำในนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน หรือได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือหรือรับรองจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประการใดก็ดี พึงปฏิบัติตามเกณฑ์เรื่องจริยธรรมตามประกาศนี้โดยเคร่งครัด

ข้อ 2 การวิจัยในมนุษย์ จะต้องชอบด้วยมนุษยธรรม จริยธรรมและไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- (1) การวิจัยในมนุษย์จะกระทำต่อเมื่อมีความจำเป็น และไม่สามารถกระทำในสัตว์ทดลอง หรือห้องปฏิบัติการได้
- (2) ก่อนการทำวิจัย ผู้วิจัยจะต้องมีหลักฐานผลการวิจัยในสัตว์ทดลอง หรือการวิจัยด้วยวิธีอื่นๆ ว่าประสบความสำเร็จตามสมควร และสมควรนำมาใช้กับมนุษย์ได้
- (3) การวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจะกระทำต่อเมื่อคาดหมายได้ว่าจะเป็นผลดียิ่งกว่าการใช้วิธีการวิจัยอย่างอื่น และมีหลักฐานแสดงไว้ว่า จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับมนุษย์
- (4) ผู้วิจัยจะต้องมีความรู้และความสามารถในเรื่องที่จะทำการวิจัยเป็นอย่างดี และสามารถอธิบายถึงผลดีและผลเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัยนั้นได้
- (5) การวิจัยในมนุษย์ จะต้องได้รับความยินยอมอนุญาตให้กระทำได้เป็นลายลักษณ์อักษรจากอาสาสมัคร ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง หรือผู้อนุบาลของอาสาสมัครแล้วแต่กรณี

ผู้วิจัยจะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ ประโยชน์ที่จะได้รับ อันตรายที่จะเกิดขึ้นอย่างละเอียดและชัดเจน พร้อมทั้งให้อาสาสมัคร ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง

หรือผู้อนุบาลของอาสาสมัครได้ซักถามข้อข้องใจต่างๆ ก่อนให้ความยินยอม
อนุญาตนั้น

- (6) อาสาสมัคร ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง ผู้อนุบาลอาสาสมัครอาจขอ
ยกเลิกความยินยอมและขอถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้
- (7) ผู้วิจัยต้องปฏิบัติงานวิจัยด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ และต้องระงับการวิจัย
ทันทีที่มีข้อชี้บ่งว่าอาจเกิดอันตรายกับอาสาสมัครได้
- (8) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบและดูแลแก้ไขข้อเสียที่เกิดขึ้นแก่อาสาสมัครทันทีโดยสุด
ความสามารถ
ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการช่วยเหลืออาสาสมัครครบถ้วน
และสามารถปฏิบัติได้ทันที อย่างมีประสิทธิภาพ
- (9) ผู้วิจัยจะต้องไม่ยินยอมให้บุคคลภายนอกคณะวิจัยของตนทำการวิจัยหรือ
ทดลอง แทน
- (10) ผู้วิจัยต้องติดตามการวิจัย และผลงานวิจัยโดยใกล้ชิดตลอดเวลา
- (11) จำนวนอาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัย ต้องใช้เพียงพอเท่าจำนวนที่จำเป็นโดยคำนึงถึง
หลักและวิธีการวิจัย

ข้อ 3 ให้คณะกรรมการจริยธรรมที่มหาวิทยาลัยมีคำสั่งแต่งตั้งขึ้นพิจารณาให้ความเห็นชอบ
เป็นกรณี หรือรายโครงการวิจัยไป เมื่อมหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน คณาจารย์ หรือนิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร้องขอ

หนังสือดังกล่าวระบุธรรมะสำหรับนักวิจัย (ซึ่งก็คือจริยธรรมของนักวิจัยนั่นเอง) ไว้อย่าง
ละเอียด โดยระบุธรรมะในระดับศีลธรรม ระดับวัฒนธรรม และระดับคุณธรรม แต่จะไม่คัดลอกมา
ไว้ ณ ที่นี้

จรรยาบรรณและจริยธรรมที่มีการละเมิดบ่อย คือการตีพิมพ์รายงานผลการวิจัยโดยไม่ได้ทำ
การทดลองจริง หรือตกแต่งผลการวิจัยให้ผิดไปจากข้อมูลจริง การแอบอ้างผลงานวิจัยของผู้อื่นเป็น
ของตน(ขโมยผลงาน) การขโมยความคิดของผู้อื่น

หน่วยงานให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และผู้บริหารงานวิจัย มีบทบาทสำคัญในการลดปัญหา
การละเมิดจรรยาบรรณและจริยธรรมนักวิจัย โดยการดำเนินการ 3 ประการคือ (1) ตรวจสอบ
ประวัติด้านจริยธรรมของนักวิจัย ในกรณีที่จะให้ทุนวิจัยขนาดใหญ่ หรือทุนวิจัยที่มีเกียรติสูง หรือ
รางวัลนักวิจัยดีเด่น และให้ทุนหรือรางวัลเฉพาะผู้ไม่มีประวัติต่างพร้อยด้านจริยธรรมในการวิจัย
เท่านั้น ในกรณีของรางวัล ควรพิจารณาไปถึงจริยธรรมทั่วไปด้วย (2) ไม่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย

แก่ผู้ที่มีประวัติผิดจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในการวิจัยอย่างรุนแรง (3) ระบุไว้ในสัญญาให้
ทุนวิจัยไว้อย่างชัดเจนว่า นักวิจัยจะต้องเก็บสมุดบันทึกการวิจัย (log book) โดยบันทึกการทดลอง
และผลการทดลองไว้อย่างละเอียด ให้ตรวจสอบข้อมูลผลงานวิจัยได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการรายงาน
การวิจัยโดยไม่ทำวิจัยจริง และป้องกันการตกแต่งข้อมูล ให้นักวิจัยตระหนักว่า หากทำผิด
จรรยาบรรณข้อนี้และเป็นที่ยกฟ้อง ก็จะถูกตรวจสอบได้

มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และผู้บริหารงานวิจัยในสถาบันดังกล่าว ควรกำหนด
จรรยาบรรณนักวิจัยของสถาบันไว้อย่างชัดเจน และคอยตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามนั้น ผู้ละเมิด
จะต้องได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสม

ควรมีกฎในระดับประเทศสำหรับตรวจตราประเมินเกณฑ์จรรยาบรรณและจริยธรรมของ
นักวิจัย ของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นตรวจสอบการดำเนินการบังคับใช้เกณฑ์ดังกล่าว โดยดำเนินการ
ตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ทุก ๆ 2-3 ปี และเปิดเผยผลการประเมินให้สาธารณชนรับทราบ โดยที่การ
วิเคราะห์-สังเคราะห์ผลการประเมินควรมีการเปรียบเทียบเกณฑ์และผลการบังคับใช้ของหน่วยงาน
กลุ่มต่าง ๆ เป็นรายกลุ่ม รายสถาบัน และรายสาขาวิชาการด้วย

ความเอาใจจริงเอาใจในเรื่องการส่งเสริมและตรวจสอบจรรยาบรรณและจริยธรรมในการวิจัย
จะช่วยให้สังคมในวงกว้างมีความไว้วางใจหรือเชื่อมั่น-ไว้วางใจ (trust) วงการวิจัย ความ
เชื่อมั่นของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงของวงการวิจัย